

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 793.3.071.5-053.2(075.8)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-5>**Елла МАНЕЛЮК,***orcid.org/0000-0001-7773-3171*

заслужений діяч мистецтв,

доцент кафедри хореографії

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *kramarek72@gmail.com***Дмитро МАНЕЛЮК,***orcid.org/0000-0002-0833-9821*

старший викладач кафедри хореографії

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *maneluk_d@i.ua***СПЕЦИФІКА ПОСТАНОВКИ КОНЦЕРТНИХ НОМЕРІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ АКРОБАТИКИ ДЛЯ САМОДІЯЛЬНИХ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ**

У статті проаналізовано специфіку постановки концертних номерів з елементами акробатики для самодіяльних хореографічних колективів.

Визначено, що під самодіяльними хореографічними колективами маються на увазі групи людей, які займаються танцем і хореографією не на професійному рівні, а з інтересу або захоплення. Це можуть бути аматорські танцювальні групи, студентські хореографічні колективи, шкільні та громадські танцювальні ансамблі, що виконують свою діяльність без мети отримання прибутку. Вони можуть включати учасників різного віку та рівня підготовки, організовувати репетиції та виступи в своєму вільному часі і часто діють під керівництвом ентузіастів або волонтерів, які поділяють любов до танцю та хореографії.

Описано акробатичні елементи, які часто використовуються у хореографії: стійки на руках, перекиди вперед та назад, сальто, баланси, колеса, акробатичні «подіуми» та піраміди.

Викладено теоретичні основи акробатики, її значення для розширення виразних можливостей танцювального номеру, а також необхідність розуміння фізіології, безпеки та методик тренувань для успішної адаптації акробатичних елементів. Особлива увага приділяється фізичній та психологічній підготовці учасників, розробці індивідуальних та групових тренувальних планів, забезпеченню безпеки під час виконання, а також творчому підходу до інтеграції акробатичних елементів в хореографічні постановки.

Сформовано висновки щодо аналізу особливостей організації концертних номерів із застосуванням акробатичних елементів аматорськими танцювальними групами та виявлено виявило ряд особливостей, що відіграють ключову роль у успішному втіленні таких виступів, а саме: підкреслено значення комплексного підходу до підготовки, який об'єднує фізичну підготовку, відпрацювання акробатичних елементів, розвиток артистизму та роботу з музичним матеріалом. Крім того, ефективна комунікація між учасниками, а також адаптація постановок під рівень технічної майстерності виконавців є критично важливими для досягнення високих результатів.

Ключові слова: акробатика, хореографія, самодіяльний хореографічний колектив, безпека, підготовка, адаптація.

Ella MANELIUK,

orcid.org/0000-0001-7773-3171

Honored artist,

Associate Professor at the Choreography Department

Rivne State Humanities University

(Rivne, Ukraine) kramarek72@gmail.com

Dmytro MANELIUK,

orcid.org/0000-0002-0833-9821

Senior Lecturer at the Department of Choreography

Rivne State Humanities University

(Rivne, Ukraine) maneluk_d@i.ua

SPECIFICATIONS OF STATING CONCERT NUMBERS WITH ACROBATIC ELEMENTS FOR SELF-ACTIVATED CHOREOGRAPHIC TEAMS

The article analyzes the specifics of staging concert numbers with elements of acrobatics for amateur choreographic groups.

It was determined that amateur choreographic groups mean groups of people who are engaged in dance and choreography not at a professional level, but out of interest or passion. These can be amateur dance groups, student choreographic groups, school and public dance ensembles that perform their activities without the goal of making a profit. They can include participants of all ages and training levels, organize rehearsals and performances in their spare time and are often led by enthusiasts or volunteers who share a love of dance and choreography.

Acrobatic elements often used in choreography are described: handstands, forward and backward flips, somersaults, balances, wheels, acrobatic «podiums» and pyramids.

The theoretical foundations of acrobatics, its importance for expanding the expressive possibilities of a dance number, as well as the need to understand physiology, safety and training methods for the successful adaptation of acrobatic elements are outlined. Special attention is paid to the physical and psychological preparation of the participants, the development of individual and group training plans, ensuring safety during performance, as well as a creative approach to the integration of acrobatic elements into choreographic performances.

Conclusions were formed regarding the analysis of the peculiarities of the organization of concert numbers with the use of acrobatic elements by amateur dance groups, and a number of features were revealed that play a key role in the successful implementation of such performances, namely: the importance of a comprehensive approach to training, which combines physical training, practice of acrobatic skills, is emphasized elements, development of artistry and work with musical material. In addition, effective communication between participants, as well as adaptation of productions to the level of technical skill of the performers, are critically important for achieving high results.

Key words: *acrobatics, choreography, amateur choreographic team, safety, preparation, adaptation.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження полягає в необхідності розробки комплексного підходу до інтеграції акробатичних елементів у постановку концертних номерів самодіяльними хореографічними колективами. Враховуючи стрімкий розвиток сучасної хореографії та зростаючу популярність використання акробатики як засобу збагачення артистичної виразності та динаміки виступів, виникає потреба в детальному дослідженні цієї тенденції.

Сучасна хореографія постійно шукає шляхи оновлення та збагачення виражальних засобів, і в цьому контексті акробатика відкриває нові горизонти для творчості. Включення акробатичних елементів дозволяє досягти вищої динаміки, видовищності та емоційної насиченості виступів, що, в свою чергу, збільшує залученість та враження аудиторії.

Водночас, специфіка використання акробатики у хореографічних номерах самодіяльних колек-

тивів вимагає ретельного підходу до підбору та адаптації акробатичних елементів, щоб вони були доступні для виконавців різного віку та рівня підготовки. Необхідно враховувати не тільки естетичний аспект, але й забезпечувати високий рівень безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні дослідження акцентують на важливості хореографічних технік у спортивних дисциплінах, які вимагають технічної майстерності та естетичної виразності, включно з артистичною гімнастикою, спортивною акробатикою, синхронним плаванням, ковзанярством та танцювальним спортом. При цьому, розробка методик включення акробатики до танцювальних виступів аматорських колективів залишається менш дослідженою областю.

Науковці, такі як Ю. Дмитренко, Н. Котенко, та І. Іванов, надають ґрунтовний аналіз використання хореографії в спортивних дисциплінах, під-

креслюючи її значення для розвитку технічних навичок та естетичного сприйняття. Водночас, роботи С. Алексаняна та колег зосереджені на хореографічній підготовці в спортивній аеробіці, тоді як Є. Лисенко і О. Серебрянська вивчали її роль у спортивній акробатиці. Т. Рудковська та інші займалися синхронним плаванням, а І. Вінер і І. Фахрієва – художньою гімнастикою. На основі проведеного аналізу наукових поглядів вчених, не було висвітлено специфіку постановки концертних номерів з елементами акробатики для самодіяльних хореографічних колективів, що й обумовило актуальність дослідження.

Мета статті – проаналізувати специфіку постановки концертних номерів з елементами акробатики для самодіяльних хореографічних колективів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слово «акробат» походить від грецького «акробат» – той хто лізе вгору. Акробат – зразок спритності та віртуозності в виконання складних рухів у незвичайних обставинах. Робота акробатів-ексцентриків у парі, крім індивідуальних занять з акробатики, використовується в залі майже для всіх видів акробатики, (з силових пар, зі змішаних пар, довільної акробатики, хореографії та пантоміми). Крім того, під час номера вони можуть мінятися місцями, тобто верхня стає нижньою, а нижня – верхньою. А також акробати-ексцентрики використовують у роботі будь-які падіння (каскади), тому вони повинні вміти падати (Головченко, 2016: 71).

У контексті нашого дослідження, під самодіяльними хореографічними колективами маються на увазі групи людей, які займаються танцем і хореографією не на професійному рівні, а з інтересу або захоплення. Це можуть бути аматорські танцювальні групи, студентські хореографічні колективи, шкільні та громадські танцювальні ансамблі, що виконують свою діяльність без мети отримання прибутку. Вони можуть включати учасників різного віку та рівня підготовки, організовувати репетиції та виступи в своєму вільному часі і часто діють під керівництвом ентузіастів або волонтерів, які поділяють любов до танцю та хореографії (Драч, 2022: 65).

У зв'язку з цим, інтеграція акробатичних елементів у хореографічні композиції самодіяльних колективів вимагає від хореографів не лише творчого підходу, але й глибокого розуміння фізіології, безпеки та методик тренувань, що потребує не тільки створення естетично привабливого виступу, але й забезпечення здоров'я та благополуччя учасників.

Розгляд теоретичних основ акробатики відкриває перед виконавцями та хореографами аматорських хореографічних колективів широке поле для розуміння та застосування фундаментальних принципів цього мистецтва у своїх виступах. В основі акробатичної техніки лежить детальне вивчення механізмів руху людського тіла, його можливостей та обмежень у просторі, що вимагає не тільки фізичної сили, але й глибокого розуміння фізіології та біомеханіки.

Акробатика, з її стійками на руках, перекидами, сальто та балансами, є не лише способом демонстрації фізичної підготовленості та артистизму, але й засобом розширення виразних можливостей танцювального номеру. Кожен з цих елементів вимагає від виконавця ретельної підготовки, включаючи розвиток сили, гнучкості, координації та витривалості. Водночас, безпека виконання є пріоритетом, що накладає певні обмеження на вибір та використання акробатичних елементів у хореографічних постановках (Євстратов, Гауряк, 2019).

Для ефективної інтеграції акробатичних навичок у танцювальні номери необхідне глибоке розуміння того, як різні елементи можуть впливати на загальну композицію виступу, як їх можна адаптувати до різних стилів танцю, та як забезпечити безпеку виконавців під час їх реалізації. Це передбачає не тільки фізичну підготовку, але й розуміння технік падіння, використання страхового обладнання та розробку відповідних тренувальних програм, які дозволять досягти необхідного рівня майстерності без ризику для здоров'я.

Таким чином, теоретичні основи акробатики служать важливим фундаментом для розвитку акробатичних навичок у контексті хореографії. Вони вимагають від хореографів та виконавців не тільки технічної підготовки, але й творчого підходу до адаптації акробатичних елементів, щоб вони гармонійно вписувалися в художню концепцію виступу, зберігаючи при цьому фокус на безпеці та добробуті учасників.

Центральне місце в процесі тренувань самодіяльних хореографічних колективів займає методика підготовки до виконання акробатичних елементів у рамках хореографічних постановок. Ця підготовка охоплює не тільки фізичні аспекти, такі як сила, гнучкість та координація, але й психологічну готовність виконавців, що є ключовим для успішного опанування та впровадження акробатичних навичок у танцювальні номери.

Фізична підготовка передбачає ретельну розробку тренувальних планів, які повинні бути адаптовані до індивідуальних особливостей кожного

учасника, що дозволяє максимально ефективно розвивати необхідні фізичні якості, враховуючи вікові особливості, рівень фізичної підготовленості та наявність можливих обмежень. Структура тренувального процесу має включати вправи на силу, спрямовані на розвиток м'язів, що залучаються при виконанні акробатичних елементів, вправи на гнучкість, які забезпечують необхідний діапазон рухів, а також вправи на координацію, що покращують здатність контролювати своє тіло в просторі (Орел, 2018: 52).

Особлива увага приділяється розробці групових тренувальних планів, які сприяють не тільки фізичному розвитку кожного учасника, але й формуванню згуртованості колективу. Групові заняття допомагають виховати відчуття взаємодопомоги та взаємопідтримки, що є важливим для створення безпечного та позитивного середовища під час тренувань.

Крім того, важливе місце у процесі навчання акробатики відіграє також психологічна підготовка. Вона включає розвиток впевненості в собі, здатності долати страх перед виконанням складних елементів, а також формування мотивації та цілеспрямованості. Робота з психологом або використання методів психологічної підтримки може допомогти виконавцям краще адаптуватися до вимог акробатичних тренувань, знизити рівень тривожності та підвищити загальну ефективність навчального процесу (Підлипська, 2022).

Таким чином, комплексний підхід до підготовки до виконання акробатичних елементів, що включає фізичну та психологічну підготовку, розробку індивідуальних та групових тренувальних планів, є фундаментальним для досягнення успіху в хореографічних постановках з акробатичними елементами. На наш погляд, важливо, щоб цей процес був організований з урахуванням усіх необхідних аспектів безпеки та ефективності, що дозволить кожному учаснику реалізувати свій потенціал та досягти високих результатів.

Забезпечення безпеки під час інтеграції акробатичних елементів у хореографічні композиції самодіяльних колективів є пріоритетним завданням, що вимагає систематичного підходу та врахування комплексу факторів. Обладнання, зокрема м'які мати та систем безпеки, відіграє вирішальну роль у мінімізації ризику травматизму, забезпечуючи амортизацію та підтримку під час виконання високоризикових елементів. Ефективне освоєння технік падіння є необхідністю для формування у виконавців навичок самозахисту та зниження впливу несприятливих наслідків невдалого виконання акробатичних трюків.

Роль кваліфікованого інструктора або тренера у процесі підготовки та виконання акробатичних елементів є критично важливою. Фахівець має не лише достатній рівень знань і досвіду в акробатиці та хореографії, але й глибоке розуміння принципів безпеки. Інструктор забезпечує адекватний вибір та адаптацію акробатичних елементів до можливостей колективу, проведення інструктажів з техніки безпеки, контроль за дотриманням правил безпеки під час тренувань та виступів, а також втілення превентивних заходів для уникнення травм (Луценко, 2021: 114).

Наукові дослідження в сфері спортивної медицини та фізіології підкреслюють значення індивідуалізованого підходу в процесі фізичної підготовки, що включає врахування вікових, фізіологічних та психологічних особливостей учасників (Зеніна І. В., Шишацька В. І., Добровольський В. Е., 2023; Sharykov, 2017). Крім того, акцент на психологічній підготовці виконавців, зокрема на розвитку стресостійкості, впевненості в собі та вмінні подолати страху, сприяє покращенню загальної ефективності тренувального процесу та зниженню ризику травматизму.

На основі вищезазначеного, можемо стверджувати, що імплементація акробатичних елементів у хореографічні постановки вимагає не лише технічної майстерності, але й високого рівня відповідальності та уваги до аспектів безпеки. Важливість цього процесу наголошує на потребі в удосконаленні методичних підходів до тренувань, розробці спеціалізованих програм фізичної підготовки, а також формуванні культури безпеки серед учасників хореографічних колективів.

Крім того, у контексті хореографічних композицій, саме адаптація акробатичних елементів ставить перед хореографами завдання не лише технічного, але й творчого характеру, що вимагає глибокого розуміння особливостей обраного стилю танцю та здатності до інноваційного мислення. Процес адаптації має на меті не просто інтеграцію акробатичних трюків у хореографічну роботу, а створення органічної, художньо цілісної композиції, де кожен акробатичний елемент підсилює виразність та емоційний зміст номера.

Одним з ключових аспектів адаптації є вибір акробатичних елементів, які відповідають темпу, ритму та настрою музичного супроводу, а також хореографічній концепції та ідеї номера. Важливо забезпечити, щоб кожен акробатичний трюк вписувався у загальну структуру виступу, доповнюючи його та збагачуючи візуальну та емоційну складові, а не відволікаючи увагу від головного змісту. Вибір акробатичних елементів для інте-

грації у хореографічні композиції вимагає врахування низки факторів, зокрема стилістичної спрямованості виступу, музичного супроводу, рівня підготовленості учасників, а також художніх цілей та задуму постановки.

Серед акробатичних елементів, які часто застосовуються в хореографії, можна виділити наступні:

- стійки на руках – це основний акробатичний елемент, що вимагає сили, балансу та контролю. Вони можуть бути використані як самостійні елементи або як частина більш складних акробатичних комбінацій;

- перекиди вперед та назад – ці динамічні елементи додають виступу енергії та вражаючого візуального ефекту. Вони можуть бути адаптовані до різних стилів танцю, враховуючи безпеку виконання;

- сальто – один з найбільш видовищних акробатичних елементів, який може бути виконаний як вперед, так і назад. Сальто вимагає від виконавців високого рівня технічної підготовки та контролю;

- баланси – ці елементи включають утримання позиції на певній частині тіла (наприклад, стояння на одній нозі, баланс на ліктях), демонструючи контроль та гнучкість виконавців;

- колеса – елемент, що включає обертання тіла навколо горизонтальної осі, може бути використаний у різноманітних хореографічних постановках для додання динаміки;

- акробатичні «подіуми» та піраміди – складні багаторівневі конструкції з тіл виконавців, що вимагають чіткої координації, сили та взаємодопомоги між учасниками (Плахотнюк, 2010: 90).

При виборі акробатичних елементів для хореографічної композиції важливо забезпечити, щоб кожен з них вписувався у загальний контекст виступу, гармонійно доповнював музичний та емоційний зміст номера, а також був адекватним фізичним можливостям та рівню підготовки виконавців. Основною метою є створення виразного та цілісного артистичного образу, де акробатика служить засобом підсилення художнього впливу.

Для досягнення гармонії між акробатикою та хореографією необхідно також враховувати фізичні можливості та рівень підготовленості виконавців. Адаптація акробатичних елементів вимагає детального аналізу технічних навичок учасників колективу та розробки таких варіантів виконання, які були б доступні для них, водночас зберігаючи високий художній рівень постановки.

Крім технічного аспекту, велике значення має і психологічна адаптація виконавців до виконання акробатичних елементів у рамках хореографіч-

ного номера. Це передбачає роботу з психологічним настроєм танцюристів, їх мотивацією та впевненістю у своїх силах, що є важливим для досягнення високого рівня виконання та емоційної виразності.

Таким чином, адаптація акробатичних елементів до хореографічних композицій є складним, але надзвичайно творчим процесом, що вимагає комплексного підходу.

У контексті аналізу специфіки постановки концертних номерів з елементами акробатики для самодіяльних хореографічних колективів, вважаємо за необхідне розглянути приклади постановок з акробатичними елементами, що дозволить виявити ефективні методики тренувань, підходи до адаптації акробатики у різних стилях танцю, а також стратегії забезпечення безпеки.

Розглянемо кілька прикладів.

У сучасному танці акробатика часто використовується для підсилення емоційної виразності. Наприклад, перекиди та сальто можуть втілювати відчуття свободи або боротьби. Тренувальні методики включають поетапне навчання акробатичних елементів з акцентом на баланс і контроль тіла, що сприяє безпеці та дозволяє виконавцям ефективно інтегрувати акробатику в хореографію.

Крім того, постановка хіп-хопу часто включає акробатичні елементи як частину своєї динамічної естетики. Брейк-данс, наприклад, використовує рухи, які базуються на силі, гнучкості та координації. Методика тренувань зосереджена на посиленні м'язової сили та гнучкості, необхідних для безпечного виконання складних елементів, таких як вітряки або headspin.

Наступною постановкою може бути класичний балет з акробатичними вставками. Хоча, як відомо, класичний балет традиційно менше спирається на акробатику, деякі сучасні постановки включають акробатичні елементи для додання виразності та новизни. В таких випадках акцент робиться на гармонійному поєднанні акробатики з балетною технікою, з особливою увагою до плавності переходів та елегантності виконання. Тренувальні методики включають вправи на розвиток сили ніг та ядра, необхідних для підтримки технічної чистоти виконання.

Також високого рівня фізичної підготовки та злагодженості між партнерами вимагає енергійний стиль танцю акробатичний рок-н-рол. Акробатичні елементи, такі як підкидання та акробатичні «проходи», є ключовими. Тренувальні методики зосереджені на синхронізації рухів партнерів, розвитку сили та витривалості, а також

на відпрацюванні технік безпеки під час виконання високоризикових трюків.

В кожному з цих прикладів ключовим аспектом є не тільки технічна підготовка та фізичні вправи, але й психологічна готовність виконавців, що досягається через розуміння потенційних ризиків та відповідальне ставлення до власної безпеки та безпеки партнерів. Впровадження акробатичних елементів у танцювальні постановки вимагає від хореографів та виконавців глибокого розуміння мистецтва акробатики, здатності до адаптації та інноваційного підходу до тренувального процесу.

Отже, інтеграція акробатичних елементів у виступи самодіяльних хореографічних колективів відкриває нові можливості для творчості та виразності. Однак це також ставить перед хореографами та виконавцями комплекс завдань, пов'язаних з безпекою, підготовкою та адаптацією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження специфіки постановки кон-

цертних номерів з елементами акробатики для самодіяльних хореографічних колективів виявило ряд особливостей, що відіграють ключову роль у успішному втіленні таких виступів. Перш за все, важливо підкреслити значення комплексного підходу до підготовки, який об'єднує фізичну підготовку, відпрацювання акробатичних елементів, розвиток артистизму та роботу з музичним матеріалом. Ефективна комунікація між учасниками, а також адаптація постановок під рівень технічної майстерності виконавців є критично важливими для досягнення високих результатів. Крім того, використання сучасних технологій та інноваційних методів навчання може значно підвищити якість та ефективність репетиційного процесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні психологічних аспектів, безпеки акробатичних елементів, впливу сучасних технологій на процес постановки та міжкультурних підходів до хореографії з акробатикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головченко М.Р. Альтернативний цирк «рав арт». *Тези II Міжнародної науково-практичної конференції «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення та підходи»*. Баку. Ужгород. Дрогобич: НАНА ІФ, УНУ, ДДПУ імені Івана Франка, 2016. С. 71–72.
2. Драч Т.Л. Удосконалення хореографічної підготовки виконавців у повітряній акробатиці та пілонному спорті засобами класичного танцю. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 54. Том 1. 2022. С. 64–67.
3. Євстратов П.І., Гауряк О.Д. Техніка виконання та методика навчання основних акробатичних стрибків: Навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т, 2019. 100 с.
4. Зеніна І. В., Шишацька В. І., Добровольський В. Е. Складно-координаційні види спорту (спортивна гімнастика, акробатика, стрибки на батуті, хореографія, воркаут). Спортивна гімнастика, акробатика: навч. посіб. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ. 2023. 140 с.
5. Луценко Ю.М. Вдосконалення змагальних програм кваліфікованих спортсменів в акробатичному рок-н-ролі з урахуванням рівня їх спеціальної фізичної та технічної підготовленості. Дис.. на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 фізична культура і спорт. Харківська державна академія фізичної культури, Харків, 2021. 277с.
6. Орел Д. Акробатика: теорія та методика викладання, програма, навчально-методичні рекомендації для студентів циркових, сценічних жанрів та хореографії: навчальний посібник. Київ : КМАЕЦМ, 2018. 153 с.
7. Підлипська А. М. Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квітня 2020 р. Київ : КНУКіМ, 2020. 122 с.
8. Плахотнюк О. Використання акробатичних елементів в сучасній хореографії. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету : зб. наук. праць*. Харків : 2010. С. 88–96.
9. Sharykov D. Neoclassical choreography in the context of circus genres: features of dance and plastics in the circu. *Paradigme of knowledge. Section "Art". Muscat, Oman: Center for international cooperation TK "Meganom", LLC*. 2017. № 3 (23). P. 138–143

REFERENCES

1. Holovchenko M. R. (2016). Alternatyvnyi tsyrk "rav art" [Alternative circus "rav art"]. *Tezy Y Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii "Fundamentalni ta prykladni doslidzhennia: suchasni naukovy-praktychni rishennia ta pidkhody"*. Baku – Uzhhorod – Drohobych: NANA IF, UNU, DDPU imeni Ivana Franka, 71–72 [in Ukrainian].
2. Drach T. L. (2022). Udoshkonalennia khoreografichnoi pidhotovky vykonavtsiv u povitriani akrobatytsi ta pilonnomu sporti zasobamy klasychnoho tantsiu [Improvement of choreographic training of performers in aerial acrobatics and pole sports by means of classical dance.]. *Innovatsiina pedahohika*, 54 (1), 64–67. [in Ukrainian].
3. Yevstratov P. I., Hauriak O. D. (2019) Tekhnika vykonannia ta metodyka navchannia osnovnykh akrobatychnykh strybkiv [Performance technique and teaching method of basic acrobatic jumps]: Navch. posibnyk. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t. [in Ukrainian].
4. Zenina I. V., Shyshatska V. I., Dobrovolskyi V. E. (2023) Skladno-koordinatsiini vydy sportu (sportyvna himnastyka, akrobatyka, strybyky na batuti, khoreohrafiia, vorkaut). [Complex coordination sports (gymnastics, acrobatics, jumping on a

trampoline, choreography, workout).] Sportyvna himnastyka, akrobatyka: navch. posib. KPI im. Ihoria Sikorskoho. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Lutsenko Yu. M. (2021). Vdoskonalennia zmahalnykh prohram kvalifikovanykh sportsmeniv v akrobatychnomu rok-n-rol'i z urakhuvanniam rivnia yikh spetsialnoi fizychnoi ta tekhnichnoi pidhotovlenosti [Improvement of competitive programs of qualified athletes in acrobatic rock and roll, taking into account the level of their special physical and technical preparation]. Dys.. na zdobuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 017 fizychna kultura i sport. Kharkivska derzhavna akademiia fizychnoi kultury, Kharkiv. [in Ukrainian].

6. Orel D. (2018). Akrobatyka: teoriia ta metodyka vykladannia, prohrama, navchalnometodychni rekomendatsii dlia studentiv tsyrkovykh, stsenichnykh zhanriv ta khoreohrafi [Acrobatics: theory and teaching methods, program, teaching-methodical recommendations for students of circus, stage genres and choreography]: navchalnyi posibnyk. Kyiv : KMAETsM. [in Ukrainian].

7. Pidlypska A. M. (2020). Tradytsii ta novatsii v khoreorafichnii kulturi (do 50-richchia kafedry khoreohrafii Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv [Traditions and innovations in choreographic culture (to the 50th anniversary of the Department of Choreography of the Kyiv National University of Culture and Arts):] zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 25 kvitnia 2020 r. Kyiv : KNUKiM. [in Ukrainian].

8. Plakhotniuk O. (2010). Vykorystannia akrobatychnykh elementiv v suchasni khoreohrafi [The use of acrobatic elements in modern choreography // Bulletin of the International Slavic University]. *Visnyk Mizhnarodnoho Slovianskoho universytetu* : zb. nauk. prats. Kharkiv, 88–96. [in Ukrainian].

9. Sharykov D. (2017). Neoclassical choreography in the context of circus genres: features of dance and plastics in the circu. *Paradigme of knowledge. Section "Art". Muscat, Oman: Center for international cooperation TK "Meganom", LLC*, 3 (23), 138–143 [in Ukrainian].